

Uvedené sazby neplatí pro vklady na běžné účty uložené ústavou lidového peněžnictví, svazy, Zemským úvěrním fondem živnostenským v Praze, Zemským malorolnickým fondem úvěrním v Praze a veřejnoprávními sociálně pojišťovacími ústavami. Pro tyto vklady platí zvláštní sazby podle čís. 2 položka F—P k vládnímu nařízení č. 325/40 Sb.

Běžné účty vkladové, podrobené provisi, jsou u nás novinkou. Jsou to účty, na kterých se účtuje provise alespoň $1\frac{0}{100}$ z obrátu při uzavěření běžného účtu s jeho větší strany po odečtení zůstatku a položek, které se vylučují (diskontní výtěžky, převody s účtu téhož majitele účtu a účetní vyrovnání při konsorciálních úvěrech). Místo dřívějších $1\frac{1}{2}\%$ běžných účtů vkladových nastupují nyní t. zv. běžné účty šekové, které se úrokují 1% s volnou dispozicí za stejných jinak podmínek dřívějších běžných účtů vkladových.

V naší nové úpravě úrokové je důležité nařízení o t. zv. nepeněžních podnicích, u kterých je zařízeno přijímání peněz od vlastních zaměstnanců na úrok. Dle § 15 vl. nař. č. 209/40 Sb. o nejvyšších přípustných úrokových sazbách mohly totiž tyto podniky při úrokování vkladů překročovati maximálně stanovené hranice úrokové sazby vkladové. Tato zařízení musí býti však podle nové úpravy nejpozději do 31. prosince 1943 zrušena.

Debetní úrokové sazby se novou úpravou téměř nezměnily, takže platí nadále vládní nařízení č. 209/40 Sb. Pokud se však týká úvěrů v běžném účtě, je stanovena maximální úroková sazba až o 1% nad dočasnou eskontní sazbu Národní banky, to jest na $4\frac{1}{2}\%$ a doložka, že sazba pro úvěry v běžném účtě musí býti nejméně 5% se ruší.

Nároky podnikatelů na zvýšení rozpočtu.

Karel Srna.

Pohyb cenové hladiny je v poslední době podnětem celé řady úvah, zejména co do reflexu na ustanovení soukromoprávních kontraktů. Ježto platí podle § 1 nařízení předsedy vlády z 20. VII. 1939 č. 175 Sb. všeobecný zákaz zvyšování cen zboží, statků a úkonů všeho druhu a ježto v důsledku toho dochází ke zvýšení vesměs autoritativně, zejména zásahy nejvyššího úřadu cenového, není jednotného mínění na zařazení takto vznikajících problémů do právní problematiky, a tím také na aplikaci předpisů obč. zákoníka. Důležitost úvah zabývajících se tímto předmětem jest dokumentována zejména i tou okolností, že jsou publikovány ve značné míře v denním tisku a ne tedy pouze v právnických časopisech.

Právě v těchto dnech probíhá tiskem diskuse o nároku podnikatelů zejména na stavebních na náhradu zvýšených vydání a o přípustnosti zvýšení rozpočtu. V měsíčníku »Evidence« č. 9/1940 zabývá se touto otázkou Dr. Karel Fabris ml. a uvádí zejména, že kalkulace podnikatelů byla v poslední době zvrácena celou řadou úředně nařízených nebo stanovených zvýšení, s nimiž při sestavování rozpočtu nebylo možno počítati. Dr. Fabris pak rozlišuje tři případy za účelem stanovení způsobu, jak mají podnikatelé takto postižení postupovati. Bylo-li dílo převzato na paušál, pak nemá podnikatel vůbec nároku na zvýšení. Ustanovení § 1170 a o. z. o. zde místa nemá. Podobně však nemůže podnikatel žádati o zvýšení platu, byl-li za základ smlouvy o dílo vzat rozpočet se zárukou

ve sm. § 1170 a. Nebyla-li dána záruka za správnost rozpočtu a nelze-li se vyhnouti značnému jeho překročení může objednavatel díla od smlouvy odstoupiti nahradiv podnikateli přiměřeně práci již vykonanou (§ 1170 a odst. II.). Došlo-li však k zvýšení nákladu v důsledku nařízení z úřední moci, vylučuje Fabris použití předpisu § 1170 a obč. zák. a doporučuje podání žádosti ve sm. § 3 cit. nař. o přípustění výjimky ze zákazu zvýšení cen. Na základě právo- platného rozhodnutí pol. úřadu o této žádosti může se prý podnikatel domáhati zaplacení difference na stavebníkovi také cestou soudní.

Podobný názor byl projeven v článku uveřejněném v Národních listech ze dne 20. VIII. 1940 č. 225 až na to, že byla hájena obecná možnost aplikace § 1170 a) na všechny případy. Reakcí na něj je stať Dr. Vladimíra Hellera v témže časopise ze dne 12. IX. 1940 čís. 248. Autor nesouhlasí zejména s doporučením, aby podnikatel v podobném případě podal si u příslušného polit. úřadu žádost za povolení zvýšení a aby se pak domáhal difference na stavebníkovi cestou žaloby a je toho názoru, že by podnikatelé s takovými žalobami u soudů nepochodili. Aplikaci II. odst. § 1170 a) pro případ, že k překročení rozpočtu došlo zvýšením cen materiálů nebo mezd, pokládá pak za vůbec nepřipustnou, ježto toto zákonné ustanovení dává podnikateli pouze právo na zaplacení t. zv. víceprací v technickém slova smyslu, tedy nárok na náhradu dalších nových prací v rozpočtu nepředpokládaných. Překročení rozpočtu ve smyslu cit. předpisu znamená prý pouze překročení rozsahu prací v rozpočtu uvažovaných, nikoli překročení nákladu prací v rozpočtu uvažovaných oproti nákladu, za který se podnikatel práce tyto provésti nabídl a zavázal.

Na podporu tohoto svého mínění uvádí pak doslov § 1170 a) obč. zák., kde se mluví o »*Mehrarbeiten*« a dále konstantní judikaturu, která prý se v žádném případě od výkladu tohoto druhého odstavce § 1170 a) neodchýlíla.

Správně pak Dr. Heller poznamenává, že politický úřad jest podle cenových předpisů sice povolán bdít nad dodržováním cen národohospodářsky důvodných, ale nemůže svým náležením nikomu opatřiti nárok na vyšší úplatu, než která mu přísluší podle platné smlouvy.*)

Ustanovení § 1170 obč. zák. nedává prý podnikatelům v případě převzetí díla podle rozpočtu bez záruky nároku, aby požadovali zvýšení smluvené úplaty, když by stouply ceny materiálu, mzdy, dovozní náklady atd. právě tak, jako nedává objednatelům právo, aby žádali snížení smluvené úplaty, kdyžby všechny tyto ceny a náklady náhodou poklesly. Jest lhostejné, zda se výše mezd a cen materiálu a pod. změnila prostě vývojem na trhu materiálu a na trhu pracovním, nebo změnila-li se následkem úředního nařízení. Proto prý úřední úprava cen a mezd není ničím tak mimořádným, aby mohla měniti smluvní práva a závazky mezi podnikatelem a objednatelem díla. Článek Dr. Hellera vyznívá pak v požadavek normativní úpravy, která by podnikatelům, zejména stavebním, nárok na náhradu zvýšeného stavebního nákladu poskytla.

K těmto citovaným úvahám chceme připojit pouze několik poznámek a upozorniti na některé nepřesnosti, podle našeho mínění v nich obsažené. Případy v cit. člancích probírané lze podle našeho názoru úplně dobře řešiti v rámci ustanovení obč. zákoníka a není tedy zapotřebí ani legislativního zásahu.

Jestliže převzal podnikatel provedení díla za úhrnnou částku (paušál), jest zavázán provésti je za tuto cenu. Ustanovení § 1170 a) zde neplatí, poněvadž podnikatel musí nésti veškeré riziko a důsledně mu případá také užitek, bylo-li dílo zhotoveno snáze nebo levněji (Vážný 4568; Rouček—Sedláček: Komentář k obč. zák., díl V. str. 364; Klang: Kommentar zum ABGB, díl III. str. 397 ns.).

*) Zprávu o výnosu NÚC z 17. IX. 40 přineseme s poznámkami autora článku příště. Red.

Rovněž nemá podnikatel nároku na zvýšení rozpočtu, zavázal-li se za jeho správnost a úplnost. Stíhá jej stejné riziko, ale má i možnost téhož užítu jako v předchozím případě, mluví proto Rentner o spekulativním charakteru takového rozpočtu.

Jak z uvedeného jest patrné, jest v těchto případech jasné řešení obsaženo v ustanoveních obč. zák. a také v diskusi námi citované zůstaly tyto případy v podstatě mimo spor.

Naproti tomu nelze souhlasiti s žádným z cit. mínění pokud jde o převzetí díla na základě rozpočtu bez záruky a to jest v praxi právě nejčastější případ. Především není správné mínění Dr. Hellera o nemožnosti aplikace § 1170 a obč. zák., neboť jeho interpretace tohoto předpisu jest příliš úzká. Ustanovení § 1170a) platí nejen v případě, ukáží-li se nezbytnými další práce než v rozpočtu uvedené a předpokládané, nýbrž také tehdy bylo-li způsobeno překročení rozpočtu zvýšením cen prací už předpokládaných, tedy zejména zvýšením cen materiálu a mezd. Tak výslovně Ehrenzweig System des allgemeinen Privatrechtes, díl. II. (Das Recht der Schuldverhältnisse) str. 478, kde se praví doslova: Také rozpočet bez záruky jest pro podnikatele směrodatný a podnikatel zůstává zavázán vyhnouti se překročení jeho. Ale toto zvýšení může býti ospravedlněno nepředvídanými vícepracemi nebo stoupáním cen surovin nebo mezd. Dlužno pak zachovati postup v odst. II. § 1170 a) předepsaný. Stejně Klang, op. cit. str. 398 ns., který takový rozpočet pokládá dokonce za pouhý hospodářský plán, který byl dán za základ zhotovení díla. Posléze i rozhodnutí, Vážný 2147, vyslovilo zásadu, že ustanovení § 1170 a) obč. zák. týče se nejen obsahu a rozsahu nýbrž i ocenění rozpočtených prací.

Také není správný další argument Dr. Hellera, jímž chce odůvodniti svoje stanovisko, že totiž i v případě rozpočtu bez záruky nemají prý objednatelé díla právo, aby žádali snížení smluvené úplaty, kdyby všechny tyto ceny a náklady náhodou klesly. To platí pouze při převzetí díla za paušál nebo na základě rozpočtu se zárukou. Byl-li však smlouvě o dílo za základ položen rozpočet bez záruky a podaří-li se podnikateli zhotoviti dílo levněji, než jak bylo rozpočtem předvídáno, má pouze nárok na nižší úplatu (tak i Klang, op. cit. str. 399).

Potud ustanovení obč. zákoníka, která platí pro forum kontraktuálního práva. Nutno ovšem vzíti v úvahu i předpisy cenové a tu má pravdu Dr. Heller, že politický úřad nemůže svým výměrem opatřiti někomu nárok na úplatu, která mu podle smlouvy nepřísluší. Tohoto výměru však jest zapotřebí z jiného důvodu. Dr. Heller nevzá, jak se zdá, náležitě v úvahu, že už požadování vyšší ceny jest zakázáno podle § 9 nař. 121/39 a proto žádostí o povolení zvýšení rozpočtu si neopatřuje podnikatel ještě nárok na požadování této úplaty, nýbrž opatřuje si beztrestnost resp. možnost právem takové zvýšení požadovati. Tímto schválením pol. úřadu otevírá se podnikateli teprve cesta druhého odstavce § 1170 a) obč. zák., kterou si tento nárok opatří nebo získá alespoň přiměřenou úplatu za již vykonané práce.

Předpokládajíce, že jsme meze a ustanovení cenových a občanskoprávních předpisů zde vyložili, resumujeme:

Jen podnikatel, který převzal vyhotovení díla na základě rozpočtu bez záruky, má možnost uplatňovati jeho zvýšení po objednateli. Zvýší-li se tím celková úplata za dílo oproti stavu ke dni 20. června 1939, musí si nejprve opatřiti schválení příslušného úřadu podle § 3 nařízení 175/39 a pak teprve nastoupiti cestu § 1170 a) obč. zák. Nové normativní úpravy této otázky podle našeho mínění tedy třeba není.